

БІОРІЗНОМАНІТТЯ БЕЗХРЕБЕТНИХ ЛІСОВИХ БІОЦЕНОЗІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Пухтаєвич П. П., Павлюченко О. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра зоології

Безхребетні відносяться до найбільш численної і найбільш процвітаючої нині на Землі групи організмів. Завдяки високій чисельності та біомасі вони є основними споживачами органічної речовини, створюють основу ґрунтової родючості, а самі служать їжею іншим організмам. Вони освоїли практично всі середовища існування.

Фауна безхребетних лісових біоценозів Житомирщини досить різноманітна, проте вивчена недостатньо. Тому метою нашої роботи було встановлення видового різноманіття представників даної групи тварин, а також вивчення особливостей взаємодії безхребетних з чинниками навколишнього середовища.

Матеріалом слугували безхребетні тварини, зібрані в околицях 5 населених пунктів Житомирської області (с. Висока Піч, с. Покостівка, с. Старошийка, с. Рудня Пошта Житомирського р-ну, с. Годиха Романівського р-ну).

В досліджених лісових біоценозах Житомирщини виявлено та описано 41 вид безхребетних тварин (*Plathelminthes* – 2 види, *Nemathelminthes* – 2, *Annelida* – 3, *Mollusca* – 5, *Arthropoda* – 29 видів).

На трав'янистих рослинах, під хмизом оселяються різноманітні слизні та слимаки. Їх виявляли переважно у вечірні години або у похмуру погоду. Під корою гнилих пеньків, камінням, під вологим гнилим листям часто зустрічаються мокриці. У підстилці, на стовбурах і гілках дерев виявлено кістянок та ківсяків.

За нашими спостереженнями, найбільш поширеною групою безхребетних у лісовому біоценозі є комахи. Виявлено і описано 26 видів цих тварин.

У лісах у масовій кількості зустрічаються вусач дубовий (*Cerambyx cerdo*), скрипун осиковий (*Saperda carcharias*), короїд – типограф (*Ips typographus*), короїд – стенограф (*Ips sexdentatus*), довгоносик жолудевий (*Curculio glandium*), листоїд вербовий (*Chrysomela saliceti*), златка тополева золотиста (*Dicerca aenea*), златка пенькова соснова (*Buprestis mariana*), які заселяють стовбур і гілки різних деревних і кущових порід, рідше трав'янисті рослини. Ці комахи завдають шкоди лісовим насадженням.

Ліс є сприятливим біотопом і для багатьох суспільних комах, таких як: мураха рудий лісовий (*Formica rufa*), мураха чорний (*Lasius niger*), які накопичують в мурашниках поживні речовини, що швидко перетворюються на добре розчинні сполуки і необхідні для розвитку рослин. Руді лісові мурашки винищують значну кількість шкідників лісу.

У лісах і на узліссях живуть представники жалких перетинчастокрилих (*Aculeata*), переважна більшість яких веде груповий спосіб життя. Бджола медоносна (*Apis mellifera*) є одним з найважливіших запилювачів ентомофільних рослин.

Водночас мухи дзюрчали (родина *Syrphidae*), подібні за забарвленням до ос, бджіл і джмелів, також запилюють багато різних видів квіткових. Хижі личинки різних видів мух-дзюрчалок винищують попелиць, а личинки мух-тахін

(*Brachycoma devia*) паразитують у різних шкідливих комах і використовуються для біологічної боротьби з ними.

В досліджуваних біотопах зареєстровано також рідкісний вид джмелів (*Bombus muscorum*). Ці тварини зустрічаються на лісових галявинах та узліссях. Проте в усіх місцях збору виявлено незначну кількість особин.

Отже, в результаті проведених досліджень лісового біоценозу виявлено та описано понад 40 видів безхребетних тварин, з яких найбільш чисельними (близько 30%) є представники класу Комахи. З'ясовано роль деяких представників в природі і житті людини.